

De taal van de paradox [schijnbare tegenstrijdigheid] in Advaita

Lezing van Swami Sarvapriyananda, Vedanta Society Californië, 15-5-2016

Ongeautoriseerde vertaling Harry Topman 2023

Opening:

asato mā sadgamaya
tamasomā jyotir gamaya
mrityormāamritam gamaya
Om Tat Sat

Leid ons van onwerkelijkheid naar werkelijkheid

Leid ons van de duisternis naar het licht

Leid ons van de dood naar onsterfelijkheid

Om Tat Sat

Toelichting vertaler:

Als stevig in de Advaita traditie gewortelde leraar kent Swami Sarvapriyananda van veel tekststukken (Upanishads, Bhagavad Gita, e.a.), naast de Engelse, (ook) de Sanskrit versie uit zijn hoofd. Voor kenners voegt het toe en het laat zien hoezeer deze grootse Vedanta leraar van deze tijd weet waarover hij het heeft. Omwille van de leesbaarheid en het kunnen vasthouden van de lezing-draad is het Sanskrit [soms duidelijk, soms niet goed verstaanbaar, en daarnaast iets waarin de vertaler ook niet echt thuis is] hier met enkele uitzonderingen verder consequent weggelaten.

Een zonnige dag?

Goedemorgen. U begint de dag hier meestal met ‘Alweer een zonnige dag in Hollywood’, maar de zon scheen niet vanochtend. Dus vroeg ik me aan de ontbijt tafel af wat ik hier tegen u zou zeggen. Een van de monniken zei: ‘... geef het even de tijd...’ en kijk nu, het is weer zonnig. Dus ja, alweer een zonnige dag in Hollywood. En wat een prachtig liedje is dat, [blijkbaar is er voorafgaand aan de lezing een liedje gedraaid, SSP refereert er aan →] ik kon nauwelijks geloven dat het bestond, want dat is nou precies waar ik het over ga hebben. Maar geen wonder, ik hoor net dat de Swami het zojuist pas had geschreven: Het zien van handeling in niet-handelen, en het zien van niet-handelen in het handelen. De titel van vandaag is ‘de taal van schijnbare tegenstrijdigheid (paradox) in de non-duale filosofie, in Advaita. Als u zich de vorige maand herinnert, toen spraken we over het Zelf ‘van binnen’ [in onszelf], het licht vanbinnen. De student gaat naar de leraar en vraagt, eigenlijk, ‘Wie ben ik?’, ‘Wat is dit verlichtende fenomeen in mijzelf, dat mijn gedachten verlicht, mijn zien, mijn horen, mijn spreken?’, ‘Welk licht is dat, wat in ons allen schijnt?’ Dat is een vraag, een goede vraag, en we verdiepten ons in hoe goed deze vraag wel niet was, maar vandaag wil ik uw aandacht vragen voor iets dat volkomen anders is.

Niet de vraag, maar het antwoord

Namelijk het antwoord dat werd gegeven door de leraar, en in het bijzonder het merkwaardige aspect van het antwoord. De leraar zei: ‘Waar je naar op zoek bent, het antwoord op je vraag, de werkelijkheid omtrent jou zelf, is: [Sanskrit], Waar je naar op zoek bent, is iets dat heel erg verschilt van wat je allemaal al kent, heel anders dus dan wat je al kent.’

‘Nou ja, da’s logisch’, zegt de leerling, ‘het is onbekend, daarom vraag ik het ook’. ‘Nee’, zegt de leraar, ‘Het is heel verschillend van dat wat onbekend [ongekend] is, het is verschillend van het bekende[gekende] en het is verschillend van het onbekende.’

Wat een rare manier om iets te zeggen... En dat gaat zo nog even door, en uiteindelijk vraagt de leraar aan de studenten: ‘Hebben jullie het begrepen?’ En de student zegt: ‘Ik heb het begrepen...’, waarop de leraar reageert en hem er vervolgens van langs geeft met (als een kruiwagen vol bakstenen) [Sanskrit], ‘Als je denkt dat je het begrepen hebt, heb je er inderdaad maar weinig van begrepen, tja, dan heb je het dus niet begrepen.’ Denk daar maar eens over na, en kom maar terug als je een antwoord hebt. Maar dat is natuurlijk heel ingewikkeld. Als de student zegt dat hij het niet begrepen heeft, zegt een leraar dat je dom bent, en het niet snapt. Als hij dan zegt dat hij het wel snapt zegt de leraar dat het nog erger met hem gesteld is, zelfs nog erger dan dom... dat hij er gewoon helemaal niks van heeft begrepen. Wat kan een student dan nog doen?

Maar nu is deze student van hetzelfde kaliber als de leraar, en hij geeft het de leraar zo goed als het gaat terug, en in het volgende vers zegt de student: [Sanskrit] ‘Ik heb het begrepen, maar daarmee weet ik het nog niet, het is niet dat ik het niet weet, ik weet het.’ De andere studenten kijken elkaar aan en zeggen, en dat kunt u zich nu wel indenken: ‘Eerst leek alleen de leraar wel gek, maar nu de student eveneens.’ En de student die het antwoord gaf zegt: ‘Zij, de studenten hier onder ons, die dit begrijpen, wat ik zojuist zei, dat ik het niet weet en dat ik het weet en dat dit is hoe het gekend zou moeten worden, dat wat we werkelijk zijn, die weten het werkelijk.’

Verbaasd en verdwaasd

U kunt zich de verbaasde gezichten van de studenten voorstellen, ze kijken elkaar aan, de leraar in het midden, en ze halen hun schouders op. De leraar is blij en zegt: hij [de student die net sprak, die] snapt het, en hij legt uit, hij probeert het te verhelderen’ [Sanskrit] wat betekent dat allemaal? U hoeft hier de adem niet voor in te houden hoor, het is meer van hetzelfde... Hij zegt: ‘Zij die denken dat ze het gekend hebben [weten], zij hebben het niet gekend, want, het wordt gekend door hen die niet weten, en het is onbekend aan hen die weten.’ Alsof het daar duidelijker van wordt. De taal der schijnbare tegenstrijdigheid, waarom spreekt hij in raadselen? En dat is niet alleen hier. In de Bhagavad Gita, het liedje refereert aan een vers van de Bhagavad Gita. Maar voordat we dat aansnijden wil ik u iets meedelen.

Academische insteek

Als het onderwerp van de lezing van vandaag nogal academisch mocht klinken, ‘de taal der schijnbare tegenstrijdigheid (paradox) in de non-duale filosofie, in Advaita Vedanta, de oorzaak dat het wellicht academisch klinkt heeft een hele goede reden, want het is namelijk een academische verkenning. Het komt uit een voordracht op een academische conferentie in Londen vorig jaar, een conferentie over de Gita in het Nehru Huis in Londen, en ik mocht dit presenteren als voordracht onder professoren, professoren in Religie en in Filosofie, dus er zit wat academisch DNA in. Daarom klinkt het zo. De voordacht die ik daar hield ging over de Gita, men vindt deze paradoxale uitspraken in de Bhagavad Gita. Krishna zegt daar tegen Arjuna dat er ten aanzien van handeling een geheim doorgrond dient te worden, ten aanzien van het werk wat we doen, wat we ook als werk in het leven mogen doen, er ligt een geheim aan ten grondslag. Men moet begrijpen wat handeling is, wat werk is, en wat geen werk is, wat handeling in niet-handelen is, ten aanzien daarvan dient er het een en ander begrepen te worden. Dat zegt Kṛṣṇa tegen Arjuna. Arjuna vraagt zich toch een beetje verbaasd af wat er dan wel begrepen dient te worden, want het is toch tamelijk eenvoudig: als je handelt, handel je, en als je niets doet handel je niet, dat is dan het ‘niet-handelen’. Toch?

Maar dan zegt Krishna daarop terugkomend: ‘Er is wel degelijk een geheim, want [Sanskrit] degene die niet-handelen ervaart in handelen, en handelen in niet-handelen, een dergelijk mens is wijs, werkelijk wijs, en hij is de verrichter van alle handelingen’.

Dus nog meer van hetzelfde Een paradox. Waarom? Waarom gebruikt men deze taal? En het is niet alleen slechts in de Gita of de Upanishads. Zelfs Jezus Christus gaat er toe over het ‘te doen’ [maakt er gebruik van].

‘Zij die hun leven [het ‘ik-mij-mijn’] proberen te beschermen [veilig te stellen], zullen het verliezen, maar zij die het om mijnentwil opgeven [‘uw wil geschiedde’] zullen het eeuwig leven verwerven.’ Hoe vreemd. Als je jezelf probeert te redden zul je je leven verliezen. Als je dat leven niet [ten koste van alles] wilt behouden zul je het onsterfelijke leven verwerven.

Wat betekent dat? Waarom wordt er op deze manier gesproken? Het staat er overal vol mee. Ook de Upanishads staan er vol van: [Sanskrit] uit de Isha Upanishad: ‘Groter dan het grootste, kleiner dan het kleinste’, terwijl er naar één en hetzelfde verwezen wordt. [Sanskrit] ‘Het beweegt en het beweegt niet’, [Sanskrit] ‘Het is het verste van het weg van ons en het is ons het aller dichtste bij’.

Waarom spreken in paradoxen?

Hoe kan men nu zo spreken [de taal bezigen]? Wat kun je er mee bedoelen? Het klinkt dan wel heel diepzinnig, en het klinkt nogal briljant, maar betekent het eigenlijk wel iets? Dat is iets wat we deze morgen zullen gaan onderzoeken. Waarom gebruikt men deze paradoxale taal? Wat betekent het? Dat is één. Het tweede aspect is: en misschien bent u dat bij de studie van Vedanta al vaker tegengekomen, het gezegde dat Ātman of Brahman niet door middel van taal [met woorden] is uit te drukken.

Het is ‘voorbij’ de taal en kan niet in woorden geuit worden. Dat is iets wat ons keer op keer wordt voorgehouden. Als we de hymnes zingen tijdens de vesper in de avond, is een van de dingen die we tot de Heer zingen {Sanskrit}, Heer, u bent voorbij spraak en gedachten [het spreken en het denken], [Sanskrit] voorbij de taal. De ultieme realiteit wordt verondersteld voorbij [het gebruik van] taal te zijn. En dat is niet alleen in de Vedanta. In feite, is er in zo ongeveer elk geloof de verklaring dat God [uiteindelijk] niet te omschrijven valt. Men noemt het een mysterie, iets dat voorbij de menselijke taal ligt. Dat is dus iets dat we steeds en steeds opnieuw maar weer tegenkomen. Dat de uiteindelijke waarheid verondersteld wordt voorbij de taal te liggen... Maar waarom dan? Waarom? Dat blijft toch de vraag. Net als bij kleine kinderen, die na uw uitleg maar blijven vragen, ‘waarom?’. En u merkt al heel snel dat het ‘waarom’ maar niet ophoudt, wat u ze ook allemaal verteld. En er blijft dan weinig over dan het ‘Hou jij even je mond, zo is het nu eenmaal’. Dus laten we net als die kinderen gewoon blijven vragen ‘waarom?’. Wat is God? De uiteindelijke realiteit kan niet in taal worden uitgedrukt, laten we de vraag gewoon maar stellen, waarom niet?

Waarom kan het niet in taal worden uitgedrukt? Waarom zou je in taal niet over Ātman, Brahman of God kunnen spreken? Waarom zou dat niet kunnen? Laten we ons dat afvragen. En laten we als laatste nog een vraag stellen, wat hebben we daar aan [welk goede brengt ons dat]? Hoe kan dit alles ons spiritueel behulpzaam zijn?

Op welke wijze verschaft het ons spiritueel inzicht? Dus drie vragen, waarbij we het beantwoorden daarvan ons vanochtend als doel stellen:

1. Waarom het gebruik van paradoxale taal? Waarom spreken in raadselen? Het klinkt misschien vet of hip om zo te spreken, maar ‘waarom?’. Dat is één...
2. Waarom kun je niet in taal over God spreken? Waarom wordt Ātman, Brahman of God verondersteld voorbij taal te zijn? Waarom zou dat voorbij taal zijn?
3. Hoe kan het [gebruik van deze paradoxale taal] ons spiritueel van dienst zijn?

Dit zijn de drie vragen. Laten we met de 2e vraag als eerste beginnen. ‘Brahman wordt verondersteld voorbij de mogelijkheid tot expressie te zijn’.

Wittgenstein

De grootse filosoof Wittgenstein, waarschijnlijk de belangrijkste figuur in de Westerse filosofie van de 20e eeuw, met de jaren neemt zijn belangrijkheid alleen maar toe, Ludwig Wittgenstein, en één van zijn boeken is genaamd Tractatus Logico-Philosophicus, zijn eerste boek, hij schreef er maar twee, overigens. Het is een heel dun boekje. En alles is gerubriceerd in genummerde stellingen, 1, 1.1., 1.2., 1.2.1. enz., op die manier. En de allereerste stelling luidt: ‘De beperkingen van de wereld zijn de beperkingen van de taal, de beperkingen van de taal zijn de beperkingen van de wereld.’ Alles wat bestaat kan in taal worden uitgedrukt, wat er ook in de wereld is. Dat wat er voorbij ligt, kan niet in taal worden uitgedrukt.’ Dat is stelling nummer 1. We zullen het verder uitpakken, maar dat is de eerste. Allemaal netjes op een rijtje, heel beknopt. En de laatste stelling, waar het boek mee eindigt is: ‘Wat voorbij taal ligt, is het mystieke, dat wat tussen de regels voorbij taal ligt, moeten we ‘het woord’

[aan elkaar] in stilte doorgeven.’ [mooie parafrasering; letterlijk bezigt Wittgenstein de zin: ‘Dat, waarover men niet kan spreken, daarover moet men zwijgen’.] Wat zou dat nou betekenen? Hoe dan ook, hij maakt gebruik van deze formulering. Interessant, en u zult merken hoe relevant het is als we 1400 jaar teruggaan en ons de vraag stellen waarom we over de hoogste spirituele realiteit niet in taal zouden kunnen spreken. Ik zou u trouwens niet aanraden om na afloop het boek meteen maar even op Amazon.com te bestellen. Dat kan natuurlijk wel, maar het zal u geen goed doen. Maar het kan, het is vast goed voor de omzet; maar het is echt buitengewoon diepgaand en ingewikkeld.

Een onbegrijpelijk proefschrift

Toen Wittgenstein werd uitgenodigd door Bertrand Russel om aan de Universiteit van Cambridge college te komen geven, had hij voorafgaand daaraan eigenlijk eerst moeten promoveren, anders kan men in Cambridge geen les geven. Maar Wittgenstein had daar helemaal geen zin in en dus zei Bertrand Russel: ‘Nou ja, je hebt dit diepgaande boek al geschreven, dien dat anders maar in als je thesis [proefschrift, dat je normalerwijze bij een universitair ritueel moet ‘verdedigen’ om een doctoraat te verkrijgen], dat zullen we doorlaten, daar zal ik wel voor zorgen. Dan krijg je een doctoraat, daar gaan we niet moeilijk over doen, en dan kun je lesgeven aan de Universiteit van Cambridge. We willen graag dat je in Cambridge college komt geven’. Het behalen van het doctoraat door Wittgenstein blijkt dus een heel interessant verhaal. Stel u voor, Bertrand Russel is de examinerator, maar het is dus eigenlijk al even geritseld. En de andere filosoof-examinator is G.E. Moore, een van Russels seniore tijdgenoten en een van de grote namen uit de Engelse filosofie. Zij zijn de twee aangewezen proefschrift examineratoren. En Wittgenstein is de student, de promovendus. Er was wat voorbereidend contact en op een gegeven moment vroeg Moore aan Russel, ‘Bertie, denk je niet dat we hem [voor de vorm] toch een paar [rituele proefschrift-ceremonie] vragen zouden moeten stellen?’ [het verkrijgen van een Dr. titel kost normaler wijze namelijk meerdere jaren onderzoek, studie en schrijven en dat kan men dus niet zomaar ‘weggeven’.] Dus leek dat ook Russel een goed idee. En zei Russel tegen Wittgenstein, ‘Sla het boek, het Tractatus, maar open en leg het ons uit, deze stellingen.’ Er ontstond een gesprek, maar ze krijgen en meningsverschil over de inhoud. En ze komen er niet uit. Wittgenstein, als student, staat op en loopt naar zijn promotoren op de Cambridge kansel, slaat z’n armen om hen beiden heen en zegt, ‘Ach, laat ook maar, jullie zullen het toch nooit echt begrijpen’ en loopt weg.

Maar vervolgens krijgt hij daar en dan alsnog wel degelijk z’n doctors titel.....! Wij gaan hier proberen het toch te begrijpen. En we zullen daarbij het licht uit Shankaracharya’s commentaar over dit probleem laten schijnen.

Shankara en de vijf factoren

Zo’n 1400 jaar geleden in India, toen Shankara volgens de legendes ongeveer 16 jaar was, schreef hij zijn commentaren. En in zijn commentaar op de Mandukya Upanishad, waarin Brahman, de uiteindelijke realiteit, voorbij de woorden wordt

verondersteld te zijn, voorbij taal ook, legt hij uit ‘waarom...’ Waarom is Ātman / Brahman / God / de uiteindelijke realiteit, nu ‘voorbij’ taal? Hij pakt dat op de volgende manier aan, probeert u mij zorgvuldig te volgen..., het is zeer interessant. Als eerste zegt hij, ‘Laten we overwegen op welke gebieden we de taal [wel] kunnen gebruiken’. En dan zegt hij, ‘Er zijn vijf factoren waardoor we van taal gebruik kunnen maken’.

Vijf factoren dus. Welke zijn dat? Ik zal ze een voor een toelichten, maar ik zal ze eerst benoemen.

1. Jati, klasse of soort
2. Gunah, kwaliteit
3. Kriya, taak of handeling
4. Sambandha, de relatie tot de handeling
5. Rudi, overeenkomstigheid

Dus jati, gunah, kriya, sambandha en rudi. Wat houden ze in? Laat me u dat toelichten. Hij [Shankara] zegt dat als één van deze factoren aanwezig is, al is het er maar een van, men dan taal kan gebruiken.

1. Jati. Wat is jati? Een soort, een klasse. Een dier kun je een koe noemen omdat er een diersoort is van koeien, verschillende soorten koeien die bepaalde gezamenlijke overeenkomstige kenmerken hebben. Dus als je een dier ziet dat aan die kenmerken voldoet, die van de koe, kun je dus zeggen ‘dat is een dier dat behoort tot het soort van de koe’. Jati dus, een soort, een klasse. Maar dat kun je niet toepassen op Brahman, op God, Ātman of de uiteindelijke realiteit. Er zijn geen soort van Goden, er is geen jati van Brahmannen of uiteindelijke realiteiten. Er is niet een klasse of soort van uiteindelijke realiteiten. Er is niet een verzameling van gemeenschappelijke of soort gebonden kenmerken. Die zijn dus niet van toepassing.

2. Gunah. Kwaliteiten. Als ik zeg, breng me de rode bloem, ga je op zoek naar bloemen en zie je de rode bloem. De kleur rood maakt dat je begrijpt wat ik bedoel, waar ik het over heb. Want er is een kwaliteit waarmee het zich onderscheidt van andere kwaliteiten. En opnieuw is er een probleem. Omdat we nu wel weten, na alle Vedanta studie, dat [Brahman, etc.] voorbij de gunah ligt, nirgunam, voorbij alle kwaliteiten. De uiteindelijke realiteit is transcendent [alles overstijgend], voorbij alle kwaliteiten. Als het voorbij alle kwaliteiten is, kun je het dus ook niet met een kwaliteit duiden, ‘Breng me de rode Brahman...’. Dat gaat niet, want het is immers niet rood.

3. Kriya. Taak of handeling. Als je zegt ‘de spreker’, refereer je onmiddellijk naar degene die hier en praatje staat te houden. Want het is zijn taak om te spreken. Als u als taxi met nr. 321 wordt opgeroepen en dat wordt aangekondigd, reageert u met ‘okee’, want u bent de bestuurder, de rol die u vervult is besturen, dus door middel van uw handelen/doen/werk kunt u worden aangeduid en aangewezen. Wie is er de kok vandaag? Aan de hand van de taak/functie kun je de persoon die die taak vervult aanwijzen.

Maar Brahman, zoals we weten, omdat we al een poosje Vedanta bestuderen, is ‘lui en ledig’ en vervult geen enkele ‘functie’: voorbij welke functie dan ook, [Sanskrit]. Brahman heeft geen ‘te doen’ lijst.

4. Sambandha. Relationele aspect, verbondenheid. Maar voor een verbintenis zijn er twee nodig. Of meer dan twee. Leraar vereist studenten, vader betekent dat er een zoon [of dochter] is, een president of directeur vereist een land of een bedrijf waarvan hij of zij de president is. Meer dan één dus, in het geval van een verbintenis, maar Brahman is non-duaal, er zijn er niet-twee. Als er geen twee zijn, waarmee zal het dan een verbintenis kunnen aangaan? Dus op basis van het aspect relatie valt Brahman niet te duiden.

5. Rudi. Overeenkomst, gelijkenis. Wat bedoelen we met overeenkomst of gelijkenis? Als u iemand een naam geeft, noemt u hem John of meneer Smit. Niet omdat hij tot het ‘soort van John’ hoort, of de ‘taak van John’ [zoals de kok], of de ‘kwaliteit van John’, nee, slechts een naam op basis van de overeenkomst... vanaf vandaag heet deze baby hier John. De naam scheidt de overeenkomst: de baby is John, John is de baby. Dat hebben we zo afgesproken. Kunnen we dat dan ook niet op de uiteindelijke realiteit, laten we die God of Brahman noemen, toepassen? Maar ook dat gaat dus niet lukken, en waarom niet? Als u zegt; deze persoon wordt John genoemd, wat betekent dat? Daarmee wordt John aangewezen, anders heeft de naam geen zin. Als ik zou zeggen ‘bel John’, zou je onmiddellijk vragen ‘wie is John?’ kan hij worden aangewezen. Maar Brahman kun je niet aanwijzen, je kunt de uiteindelijke realiteit niet aanwijzen... Het kan niet met de ogen gezien worden, het kan niet met de oren gehoord worden, het is niet zintuigelijk waarneembaar, het valt niet ‘af te leiden van’, dus hoe zou je het kunnen aanwijzen?

Dus ook met overeenkomst valt Brahman niet te duiden. Dus met al de vijf factoren, waar taal [door wordt bepaald en] van afhankelijk is, klasse, kwaliteit, taak of handeling, verbondenheid, of op basis van gelijkenis, daarmee valt Brahman niet aan te wijzen. Geen van de vijf voldoet daaraan.

Vandaar dat Shankara zegt [Sanskrit]: Brahman, de uiteindelijke realiteit, is zelf verstoken van de factoren die jou nu juist in staat stellen van taal gebruik te kunnen maken. En omdat het [Brahman] verstoken is van deze vijf factoren kun je [m.b.t. Brahman] de taal niet gebruiken. Is dat geen prachtige analyse? Het laat ons zien, het geeft ons een antwoord op de vraag, als je maar blijft vragen, ‘Waarom kunnen we geen taal gebruiken?’. De meeste mensen vragen dit overigens niet, voelen zich er ongemakkelijk bij, omdat de guru, de swami, de mysticus of de lama steeds maar zegt ‘Het ligt nu eenmaal voorbij de taal, vraag nou maar niet verder’ en wij zeggen okee, we leggen ons er ongemakkelijk bij neer en we stellen de vraag niet meer. Maar als je de vraag wel stelt, ‘Waarom gaat de uiteindelijke realiteit spraak en taal te boven?’, dan is bovenstaande het antwoord. Brahman voldoet aan geen van deze vijf factoren en wordt op geen enkele wijze ook maar door een ervan beperkt: dáárom kun je taal niet gebruiken.

Probleem

Nu is er hier wel een probleem. Wat is het probleem? In Vedanta, maar het geldt voor alle geschriften, geschriften zijn woorden, geschriften zijn taal, en die zullen Brahman wel uit moeten drukken. Je kunt onmogelijk alleen maar even stellen dat Brahman niet door middel van taal valt uit te drukken... Hoe kan de guru, de swami, de mysticus, de lama of de eerwaarde vader dit dan uitleggen zonder het in taal uit te drukken? Het zal wel door taal uitgedrukt moeten worden. En als dat dan nu eenmaal moet, hoe doe je dat dan?

Welnu, het blijkt dat er een aantal nogal slimme [schranderere] manieren zijn om het probleem te omzeilen. Het blijkt dat er toch wel iets over Brahman te zeggen valt, en dat het onuitspreekbare toch te zeggen valt.... Hoe doe je dat dan? Dat blijkt heel interessant. Er zijn verschillende strategieën voor, ik zal ze benoemen en ze dan weer een voor een toelichten. Hoe zeg je het onzegbare?

Zwijgen is goud?

Als eerste is er natuurlijk: stilte, het zwijgen. Die hadden we nog niet meteen overwogen, maar laten we die vast even parkeren. In een van de hymnen van Shankaracharya is de guru jong, terwijl de studenten oud zijn; de guru is stil [zwijgt, spreekt niet] en daarmee worden de twijfels van de studenten verdreven. De guru zit onder een banyan boom, en ik denk zelf eigenlijk dat hij het over zichzelf heeft, hij was toen net 16 jaar en zijn discipelen waren allemaal ouder dan hij, en hij onderwijst hen, zittend onder de banyan boom, de hoogste filosofie; het vers omschrijft deze ambiance prachtig. Het onderwijs vond plaats in stilte [Sanskrit], 'onderricht in stilte'. Nou hoe geweldig dat ook mag klinken, dat gaat hier niet werken. Als eerste wordt dat het einde van de zondagslezingen... De eerste keer bent u vast diep onder de indruk [stille bijeenkomst], maar de tweede keer komt u niet meer. Dan heeft u vast betere dingen te doen. Er is het gezegde: als ik u een vraag stel, en u zwijgt [als antwoord] zal ik daar de eerste keer diep van onder de indruk zijn, de tweede keer denk ik misschien vertwijfeld dat u verlegen bent, maar de derde keer dat u zwijgt zal ik toch aannemen dat u gewoon niets te zeggen hebt..., niets wat de moeite waard is om gezegd te worden.

Dus hoewel stilte als middel indrukwekkend kan zijn, zal het ons doel hier niet dienen. Maar gelukkig zijn er andere manieren. Welke zijn die? In het kort, even aangestipt, voordat we ons richten op ons onderwerp, de taal van de paradox in Advaita.

Niet dit, niet dit'

Een van de wegen wordt de via negativa [de negatieve weg] genoemd, de apofatische [ontkennende] manier, [Sanskrit] 'neti, neti', 'niet dit, niet dit'. In de Brihadaranyaka Upanishads vinden we Brahman omschreven als: 'niet dit, niet dit'. Wat betekent dit, 'niet dit, niet dit'? Waarom twee keer achter elkaar? Als iemand zegt dat Brahman niet in taal valt uit te drukken is de eerste reactie, 'nou, dan bestaat het dus blijkbaar niet'. Maar de eerste 'nee' is niet dat Brahman niet bestaat... Dus Brahman bestaat wel degelijk. En [ten tweede], wat van dit alles hier is dan Brahman?

Niets van dit alles hier, dat is de tweede ‘nee’, de tweede ‘nee’ wil zeggen dat Brahman geen ‘ding’ is dat ‘bestaat’ [geschapen is].

Laat me dat nog eens voor u herhalen: ‘Het is niet dat Brahman niet bestaat, de eerste ‘nee’ [neti 1], wees er van overtuigd dat Brahman bestaat.’ De eerste ‘nee’ is dus voor de eerste vergissing te denken dat er dan ook niet zoiets als Brahman / God / Ātman bestaat; die vergissing wordt recht gezet met de eerste ‘nee’. Maar onmiddellijk maken we de tweede vergissing, en dat is te denken dat Brahman een ‘ding’ is dat ‘bestaat’, zo denken we nu eenmaal. Maar [tweede] nee, [neti 2] dus: ook niet dat! Brahman is geen ding dat bestaat.

Het is ongeveer zoiets als, en dat is niks ingewikkelds, als ik zeg: neem het goud en ornamenten [ringen, armbanden, kettinkjes]. Eerste nee is niet dat er geen goud bestaat, er bestaat iets dat goud genoemd wordt, okee. En kijk je dus welke van de ornamenten het goud is. ‘Niet dit’, niet de ring, niet het armbandje en niet het kettinkje is het goud, het goud is de essentie van de werkelijkheid van deze ornamenten.

Op dezelfde wijze is Brahman geen ding dat bestaat, het is, beter gezegd, het bestaan [werkelijkheid] van alle dingen, het is ‘het zijn’ zelf, het is ‘het bestaan zelf’. Het is niet dat Brahman niet bestaat, Brahman is in zichzelf ‘het bestaan’. Het is niet dat Brahman een bijzonder of een bepaald soort kennis is, Brahman is ‘de kennis zelf’. Het is niet dat Brahman gelukkig is, Brahman is ‘gelukzaligheid in zichzelf’. En om daar naar te verwijzen wordt de negatieve methode gebruikt: ‘niet dit, niet dit’.

Boeddhistische insteek

Ik herinner me dat ik een interessante ervaring had. Ongeveer zeven jaar geleden was er een inter- religieuze conferentie, en daar waren ook boeddhistische Lama’s. Nu is de boeddhistische methode volledig gestoeld op die negatieve benadering; ‘niet dit, niet dit.’ Deze boeddhistische lama’s zaten aan de ontbijttafel, ik was er en waren ongeveer een half dozijn lama’s, en slechts één daarvan sprak Engels, de rest sprak alleen Tibetaans. Dus trad deze lama op als hun tolk. En een van de lama’s was een leraar. Deze leraar stelde een vraag [in het Tibetaans] en de vertaling daarvan was, ‘Vertel ons eens over Brahman’, met andere woorden, ‘kom er maar eens mee over de brug’. Maar welke positieve omschrijving ik over Brahman gaf, ‘Brahman is bestaan, bewustzijn en geluk’, ‘Brahman is overal in alles’; ze reageerden meteen met ‘Nee, nee, nee!’ (gelach). Dus toen veranderde ik van tactiek. [Sanskrit] Ging ik vervolgens zeggen wat Brahman allemaal niet was. Dat kon ik natuurlijk niet zomaar even verzinnen, dus moest ik de geschriften er op juiste en heel precieze wijze bijhalen. Daarna gingen ze, net zoals bij een rugby wedstrijd, op een hoop in conclaaf. Met daarna allemaal een brede glimlach, toen de tolk zei: ‘Onze leraar zegt dat je echt een prima Boeddhistische lama zou kunnen zijn, je kan zo bij ons als lama komen.... (gelach) Je mag naar ons klooster komen. Tja. ‘Niet dit, niet dit’, de negatieve benadering.

Toen de Boeddha werd gevraagd of er een permanent Zelf is, herinner u, de Boeddhisten geloven niet in een permanent Zelf, toen de Boeddha gevraagd werd ‘Is er een permanent Zelf?’, antwoordde hij, ‘Heb ik gezegd dat er een permanent zelf is?’

Dus zei men, ‘Oh, er is geen permanent Zelf.’ En opnieuw antwoorde hij, nu met ‘Heb ik gezegd dat er géén permanent Zelf is?’ (gelach). Dat is juist, niet dit, niet dit... Dat is de ene benadering.

Andere insteek [Sanskrit]: de impliciete betekenis

Een andere benadering is wat we [Sanskrit] de onderliggende betekenis noemen. Ik zal het even aanstippen. Als u iemand in gedachten neemt, bijvoorbeeld meneer de Boer, U kwam hem tegen in Maastricht, en nu ziet u hem in Amsterdam. Maastricht en Amsterdam zijn verschillend. U ontmoette hem als jong persoon, nu is hij inmiddels bejaard. U ontmoette hem als een strakke atleet, nu is hij veel te zwaar. U ontmoette hem met een prachtige bos haar, nu is hij helemaal kaal.

Als u nu zou zeggen, dat is dezelfde meneer de Boer, dan kan ik u vragen, ‘Hoezo is hij hetzelfde? Maastricht, Amsterdam; verleden, heden; jong, oud; haardos, kaal; zo verschillend, hoe kan hij nu dezelfde zijn?’ En u zou verbaasd zeggen, ‘Snap je dat nou niet, dat is nogal eenvoudig?! Vergeet toch al die bijkomende kenmerken, de persoon is gewoon dezelfde...’ Op dezelfde manier, neem je de onderliggende betekenis, je laat alle verdere kenmerken buiten beschouwing, op dezelfde manier wordt in de Upanishads gezegd ‘Dat zijt Gij..’, u bent Brahman. Dat is een beroemde uitspraak in de Upanishad, ‘Dat zijt Gij’.

Wat daar bedoeld wordt is dat u de bijkomende kenmerken buiten beschouwing laat. God is almachtig, u bent niet machtig, God is alwetend, u bent al vergeten wat u gisteren gegeten heeft, God is enorm, en u klein, hoe groot en omvangrijk u ook bent, u bent nog steeds heel kleintjes in vergelijking tot God.

Op allerlei manieren bent u verschillend van God. Maar als u dat allemaal buiten beschouwing laat, is het precies hetzelfde bewustzijn [als God], in Vedanta, maar met de kenmerken van [Sanskrit] de bedekking door [Sanskrit] de kracht van de versluiting. De versluiting van de wereld noemen we God, en de [Sanskrit] bedekking van het individu noemen we ‘U’.. Dat is één en hetzelfde bewustzijn. Dat is de methode van [Sanskrit] de onderliggende betekenis. Laat alle bijkomende kenmerken buiten beschouwing, neem de essentie en u zult ontdekken dat het één en hetzelfde is. Dat is dus nog een andere manier waarop de Upanishads werken, en dit is de manier om ‘Dat zijt Gij’ te kunnen begrijpen. Of de [Sanskrit] ‘Ik ben God’ uitspraak. Hoe? Op deze manier.

Nog een andere weg

De weg van toevallige kenmerken. [Sanskrit]. Hoe werkt dat? Het werkt op volgende manier. Uw vriend wil u aanwijzen waar in een groot complex precies zijn appartement is. ‘Kijk, daar!’ tussen al die andere appartementen. ‘Dat is die van mij, dat appartement waar de kraai nu zit’. Maar de kraai is natuurlijk geen onderdeel van het appartement. Dat is geen permanent kenmerk van zijn appartement. De kraai zit er, net toevallig op dat moment. Het volgende moment is hij al weer weggevlogen. Maar het heeft zijn functie vervuld. Uit het geheel van al die identieke appartementen kon dat van uw vriend er mee worden aangewezen.

De wereld, die een verschijning is, is geen essentieel kenmerk van Brahman, maar

wordt met het woord Brahman op dezelfde manier aangeduid als de schepper, de onderhouder, en als dat waar de wereld uiteindelijk in zal oplossen en verdwijnen. De wereld heeft uiteindelijk niets met Brahman te maken. Het is volgens de Advaita Vedanta niet eens werkelijk. Maar het kan gebruikt worden, net als de op het appartement zittende kraai: de wereld waar we ons gewaar van zijn als aanwijzer voor de uiteindelijke realiteit.

Het is een manier waarop het werkt, een beetje verwarrend misschien, maar ik breng het hier volledigheidshalve aan de orde. Dat is dus een manier om iets te uiten wat niet directe wijze kan worden geuit. [Sanskrit] Met behulp van toevallige kenmerken.

De laatste methode

Deze methode is het waarin we vandaag geïnteresseerd zijn, de weg van de paradox. Waarbij je schijnbaar tegenstrijdige kenmerken tegenover elkaar zet en kijkt hoe je grip krijgt op wat Brahman is. Wat niet gezegd kan worden zal op intuïtieve wijze opgepakt en begrepen [gevangen] moeten worden; hoe werkt dat? Laat ons dat beschouwen.

Het hele idee van Vedanta, van non-duale Vedanta is: Brahman is alom aanwezig, altijd aanwezig, was er, is er, zal er altijd zijn. Als iets altijd aanwezig is, moet het er dus ook nu zijn. Als het alom aanwezig is, moet het dus ook hier aanwezig zijn. ‘Er is niets in de schepping dat anders is dan Brahman’; heel precies gebruik van taal, en als dat zo is moeten dus U en ik en alles wat hier aanwezig is op een of andere manier Brahman zijn. Brahman moet dus hier aanwezig zijn, in deze objecten. Dus, Brahman is hier, nu, in ieder object, overal...

Als dat zo is, waarom zien we dat dan niet? Of waarom ervaren we het dan niet, dat het er is? Hier, nu, in alles? Maar we zien en ervaren Brahman niet, nu niet en nooit niet... hier niet en daar niet... niet in dit object of in welk ander object dan ook, we zien het helemaal nergens. Waarom niet?

De reden, onwetendheid en het ontbreken van inzicht

Advaita Vedanta vat de reden hiertoe samen in één woord: avidya, onwetendheid. Alleen vanwege onwetendheid, en nergens anders door. Het is hier, nu, maar we snappen het niet, het enige dat we nodig hebben is het inzicht. Het enige dat we nodig hebben is het corrigeren van de onwetendheid. Shankara legt uit waarom Krishna zegt dat de wijze mensen handelen zien in niet-handelen en niet- handelen in handelen. Waarom is dat? Shankara zegt [Sanskrit], de Heer spreekt aldus in raadsele, in paradoxen. Waartoe? Ter correctie van de vergissing, ter rechtzetting van het zich vergissen.

Overheenlegging of superimpositie

Als ik de rivier de Ganges oversteek vanuit de Calcutta oever naar de andere kant naar het Groot Klooster [de Ramakrishna Tempel hoofdvestiging] in Belur Math, gebeurt er soms iets vreemds. En dat hebben we allemaal ooit bij de oversteek van de rivier gezien.

U vaart met de boot, en plotseling ziet u in plaats van de boot, de oever bewegen. Dat is natuurlijk een illusie. Maar toch zie ik echt het klooster, de bomen en de oever bewegen, terwijl ik stilsta. Wat is er gebeurd? In feite is het een vergissing. Het is de beweging van de boot, die over de onbeweeglijke oever heen wordt gelegd [superimpositie]. Ook in de trein op het station kan u dat gebeuren. Terwijl u stil staat, begint het [de trein ernaast of] hele station te bewegen. Dat is een illusie. Dat is wat ik heb gezien bij het oversteken van de rivier. En u zult begrijpen hoe verrast ik was om Shankara's commentaar op dit vers te lezen, 14 eeuwen geleden geschreven: 'Als u de rivier oversteekt, beginnen plotseling de bomen en de oever te bewegen. Het is een vergissing. Het is de beweging van de boot die over de onbeweeglijke oever wordt heen gelegd'.

Op dezelfde manier worden de bewegingen van het lichaam, de spraak, de gedachten over het onbeweeglijke, onveranderlijke pure bewustzijn, dat U bent, gelegd. U zegt, 'Ik ben aan het praten', maar dat bent u niet, het lichaam en de geest beweegt en het spraakorgaan spreekt, maar u bent het bewustzijn dat dit alles verlicht en het mogelijk maakt te gebeuren. U spreekt helemaal niet. Al voelt dat wel zo, als 'Ik spreek', 'Ik loop', 'Ik denk', 'Ik ben gelukkig', 'Ik ben ongelukkig'... Geluk en ongeluk bevinden zich in de geest. Ik ben dik, ik moet afvallen, dik of dun heeft betrekking op het lichaam, het wordt over het Zelf heen gelegd. Het Zelf is onveranderlijk bewustzijn. Zuiver bewustzijn, dat lichaam en geest verlicht, zelf helemaal ontdaan van verandering, van af- of toename, en van handeling en dat wordt allemaal over 'U' heen gelegd. Over [u als de] getuige, net als de beweging van de boot wordt op een of andere manier over de onbeweeglijke oever van de rivier, de onbeweeglijke tempel en de bomen heen gelegd [superimpositie]. Shankara gebruikt dit voorbeeld, het is echt briljant.

Toen ik vorig jaar in Londen een voordracht hield, had ik een foto van die boot in Belur Math, dat was de enige foto die ik in de dia's heb gebruikt. Die foto werd geprojecteerd op de muur, mensen hadden geen idee waarom die foto daar was, en hadden geen idee wat het was, een rivier, en een boot en een tempel en de bomen. Pas toen ik op dit punt was aangeland, verwees ik naar de foto. Dat is wat er gebeurt. Het onbeweeglijke, onveranderlijke, zuivere bewustzijn, lijkt zélf te veranderen, dat bewustzijn dat zowel geluk als ongeluk nu net verlicht en zichtbaar maakt. Dat bewustzijn lijkt vervolgens zélf gelukkig of ongelukkig te worden. Het volledig onbeweeglijke, inactieve, onveranderlijke, zuivere bewustzijn, lijkt te handelen, werk te doen, te veranderen.

Wat kunnen we daaruit leren? Zelfs in het midden van alle beweging, waarin u allerlei handelingen met het lichaam verricht, spreken, handwerk, lopen, autorijden, dingen intensief overdenken, dat gaat allemaal gewoon door, maar het onderliggende inzicht is: u bent totaal onaangedaan, wordt er helemaal niet door beïnvloed.

Niet-handelen in handelen

Nu begrijpen we het als Swami Vivekananda zegt: het ideaal [het hoogste doel] van Vedanta is eeuwige [voortdurende] vrede, te midden van intensieve handeling en

beweging. Eeuwige voortdurende vrede, te midden van intensieve beweging en handeling. En hij geeft er een voorbeeld van.

In de Gita, te midden van allerlei verschrikkelijke handelingen, een oorlog, een burgeroorlog, ment Krishna de teugels van de vijfvoudige paardenspan voor de carros [strijdwagen], vijf vurige, woeste paarden, (die de vijf zintuigen vertegenwoordigen), te midden van het slagveld. Vivekananda wijst op de houding van Krishna, 'Kijk [zie], naar de glimlach op het gezicht van Krishna.... Middenin deze verschrikkelijke toestand, op het slagveld van het leven, (van onze levens, hoe die er dan ook uit mogen zien, laat dit handelen er zijn), zie het niet-handelen, zie de kalmte, middenin al deze intensieve beweging.

Begrijpt u, wat er gebeurt is dat wij denken dat vreedzaamheid betekent dat we stilletjes in een grot zitten, want dat is pas vredig.... Bezig zijn', betekent de 101, (= een drukke volle snelweg in Californië). Wat Vivekananda ons voorhoudt is dat we stil kunnen blijven te midden van handeling en beweging. Op het niveau van het lichaam, van spraak en zelfs van de geest. U denkt, tja, ik kan dan wel werken, maar 'de geest moet stil zijn', en dat is omdat u zich met de geest heeft geïdentificeerd. Maar laat de geest gewoon z'n werk doen, intensief zelfs, terwijl u tegelijkertijd volledig stil, kalm, bent en blijft. Net zoals daar buiten de 101 voortraast en er hier Vedanta in deze ruimte binnen is. Buiten alle geraas, hier binnen de hoogste Advaita, non-duale filosofie. Dat is het ideaal, het inzicht waartoe wij komen. En daarom zegt Krishna dat de wijze mens begrijpt dat hij daar waar schijnbaar een heleboel beweging is, (terwijl u uw leven leeft zoals het geleid moet worden, u wordt er helemaal niet door aangedaan), en dat hij in het niet-handelen gewoon voortdurend innerlijk vredig blijft. Dat is mogelijk. En het is nu, op dit moment mogelijk. Alles wat nodig is, is dat u uw ware 'ik' herkent, het immer onaangedane.

Zien, toeschouwen, getuige zijn

In de tempel van Shiva in Benares, als u daar de tempel binnenkomt, is er bij een van de ingangen een kleine afbeelding, de Sakshi Vinayaka van Ganesha, de kleine olifant, een schattig klein olifantje. Heel erg oud en alles wat het doet is 'kijken', 'zien', het ziet al eeuwen toe, kijkt al duizenden jaren [alleen maar] toe.

Die Sakshi Vinayaka is het symbool van ons innerlijk bewustzijn. Spreek zelfs niet van 'mijn' bewustzijn, maar zeg: 'Ik, de getuige', 'ik, de getuige van de wereld', 'ik, de getuige van dit lichaam', vanaf kindertijd naar middelbare leeftijd tot de oude dag, tot de tijd dat het lichaam wegvalt, ben 'ik' de getuige. 'Ik', de getuige van mijn gewaarzijn in de wakende staat, 'ik' de getuige van mijn gewaarzijn in de droom staat, 'ik', de getuige ook van het gewaarzijn in de diepe slaap, of coma, of wat dan ook, 'ik' ben de onveranderlijke getuige.

Vidyaranya [Shankaracharya van de Sringeri Matha 1374-1380] zegt het prachtig, [Sanskrit], 'De uit zichzelf schijnende zon van bewustzijn, gaat niet op, en niet onder. Dagen verstrijken, weken, maanden, jaren komen voorbij, ons leven gaat voorbij; een nieuw leven begint, maar de zelf schijnende zon van bewustzijn komt noch op, noch gaat ze onder, het is Een en onveranderlijk. De wijze mens ziet dit. En wordt dus niet door wat dan ook in het leven verstoord.

Vanwege de wet van karma, (wat we in beweging zetten, zal zijn effect hebben, daar kan niemand zich aan onttrekken, dat komt in ons leven), maar u blijft er volkomen onaangedaan onder. Swami Vivekananda zegt, ‘Goed-goed’, ‘Slecht-slecht’, niemand ontsnapt aan de wet. Wie goed doet, goed ontmoet en andersom. Wat we ook hebben gedaan, daarvan zullen we de resultaten zien. Iedereen die een bepaalde vorm heeft, zit wel vast aan dit [door karma gecreëerde] lichaam, met goede en slechte resultaten, daar is een keten. Dus hoezo vrijheid dan?

Maar, zegt Vivekananda, de erachter liggende Ātman, ver achter alles, is eeuwig vrij. Dat zijt Gij. Wanneer? Pas na eindeloze oefeningen en samadhi? Nee, nu, op dit moment. Oefeningen en samadhi kunnen u helpen het te herkennen, maar de werkelijke realiteit is dat we dat al zijn, nu, op dit moment. Dus deze taal van de paradox helpt ons te realiseren wat we werkelijk zijn. Als men zegt dat God in ons is, en u overweegt serieus, ‘wat is dat, ‘in ons’, onder deze huid, is hij mijn nieren of mijn longen of mijn hart? Is er iets vanbinnen dat we God kunnen noemen? Nee, dat is niet waarschijnlijk. Okee, in mijn geest dan? Kijk naar de geest, u heeft gedachten, dromen, herinneringen, welke daarvan is God? Wat bedoelt u eigenlijk met ‘in ons’...? Het is deze taal van tegenstrijdigheden, taal van paradoxen, die ons in de richting wijst en ons helpt de clous te snappen van wat er met ‘in ons’ wordt bedoeld. Bedoelt als hij zegt ‘het is anders dan het gekende, en het is anders dan het niet-gekende. Stel u voor, alles wat u weet, alles wat we individueel weten, en als totaal menselijk ras, alle onderwerpen, alles wat we hier zien, horen en ruiken, dat alles; leg het terzijde. Ātman, Brahman, de uiteindelijke realiteit is niets van dit alles. En alles wat we allemaal niet weten, leg dat ook maar terzijde. Ātman, Brahman is ook niet dat. Wat blijft er dan over?

Wat blijft er over?

U zegt ‘niets’? Maar hij [Vivekananda] zei, ‘Nee niet niets, wat er overblijft, kinderen hebben dat vaak gauw door, want het antwoord is ... u, uzelf. Want weet u, u bent de kenner, wat er allemaal aan kenbare en weetbare zaken voor handen is, kan worden opgedeeld in wat u weet en wat u niet weet. Maar de kenner [zelf] staat daar los van. De kenner staat los van wat gekend en van wat niet gekend is. De kenner zelf, dat bewustzijn, als u alles wat u van uzelf kent als een object elimineert [m.a.w. dat wat u dus niet kunt zijn], dan snapt u het.

Hier is nog een andere oefening: alles wat niet bij u blijft in de staat van diepe slaap, is niet u, en ook niet van u. Als u in diepe slaap gaat, wat blijft er dan niet bij u? De wereld blijft niet bij u. Zelfs uw meest geliefde persoon blijft niet bij u. Uw meest gehate vijand, blijft niet bij u. Uw verlangens blijven niet bij u. Uw lichaam blijft niet bij u, uw kwalen blijven niet bij u. En ik zeg wel eens, de ziekste mens ter wereld, op de Intensive Care Afdeling, mogelijk stervend, heeft absoluut geen probleem in diepe slaap. Subjectief dan. Het lichaam gaat dood, objectief [lichaam als object] gezien. Dus wat er in diepe slaap niet met u mee gaat, is niet van u. Uw gedachten, uw herinneringen, uw trauma’s, uw verlangens, uw schuldgevoelens, uw persoonlijkheid, al uw kennis, zo ijverig verzameld door de jaren heen, dat is er allemaal niet in diepe slaap, dat is niet ‘u’...

Wat is daar? Het is geen object, u kunt het niet ‘bevatten’ als een object. Als u op zoek gaat naar objecten in diepe slaap vindt u alleen leegte, niets. Maar over die leegte schijnt een eeuwig licht, waar we ons niet van bewust zijn.

Een Christelijke mysticus heeft het prachtig verwoord: ‘De duisternis van de ruimte is in werkelijkheid vol van licht, maar slechts als er een planeet of meteoriet voorbijkomt ziet u het schijnen. Als er niets te reflecteren valt, hoewel vol van het licht, toont het zich zwart. U bent dat licht, schijnend in de duisternis.’

Zonsopgang in middernacht

Een grootse swami, lang geleden overleden, schreef een gedicht, met als titel, middernachtelijke zonsopkomst. De titel alleen al is een aanwijzing dat de persoon verlicht was. Middernachtelijke zonsopkomst. Middernacht, diepe slaap. Lichaam, geest, de wereld, alles is verdwenen. En toch schijnt de zon volop. Voor ons schijnt de zon niet, want onze aandacht is [gewoonlijk] naar buiten gericht.

Afronding: 3 oefeningen

Ik zal u na deze oefening verlaten, en dan heb ik een verrassing voor u. Naderhand, een echte grote verrassing. Maar eerst dus een kleine oefening.

De oefening gaat als volgt, en komt van de Ashtavakra. Niet de originele verzen, maar drie oefeningen:

1. Verbeeld uzelf dat u de lucht [atmosfeer] bent, de enorme blauwe lucht. De lucht [hemel] zonder de aarde. Het is eigenlijk een mystiek lied van Kabir, [Sanskrit], een lucht zonder aarde. In die lucht is een kleine pot van klei, dat is het universum, de wereld, inclusief uw eigen lichaam, geest, uw leven, uw alles, alles is in die kleine pot. U bent de enorme lucht waarin de pot verschijnt. Uw opvatting over die kleine pot, uw leven en de wereld, is, [Sanskrit], u hoeft dat niet weg te gooien, u hoeft er niet ‘vanaf’, waarom zou u? U hoeft het niet aan te nemen, als ‘van mij’, ‘ik moet er wat mee’, nee. U hoeft het ook niet ‘op te lossen’ in Brahman, zodat het er één mee wordt, er is geen verlangen, laat het er zijn. Denk er over na....., . Nr. 1.

2. Nu gaan we dieper. Volgende stadium. Stel uzelf voor dat u een enorme oceaan bent. De oceaan van bewustzijn. En dit universum, deze wereld, uw eigen lichaam en leven en alles zijn als golven in de oceaan. Wat er ook allemaal in uw leven is gebeurd, die gebeurtenissen zijn als golven in die oceaan. U bent de oceaan. Uw hele leven en de levens van iedereen, zijn net als de golven van de oceaan, die u bent. En wat is, als oceaan, uw opvatting over de golven? [Sanskrit], De oceaan voelt geen verlangen om van haar golven af te komen. Belachelijk, hoe zou dat kunnen? U bent het zelf. U kunt het niet wegdoen. De oceaan voelt geen behoefte om het aan te nemen en te omhelzen, nee... De oceaan voelt geen behoefte om de golven terug de oceaan in te duwen, nee. Laat de golven maar komen. Het is uw glorie en uw kracht. De golf (d.w.z. uw leven) is uw glorie en kracht. Op een goede dag is het weg. Maar het lost dan weer terug op in u, u zult het niet verliezen, u kunt het nooit verliezen. U kunt op deze plek helemaal niets verliezen, geen enkel mens, uw leven niet, niets. Het lost allemaal weer op in ‘u’.

U hoeft daar niets aan te doen. Het is er. En u bent het. Op welke manier verschilt het van nr. 1? De pot is tenminste verschillend van de lucht, op een bepaalde manier. Het is onbelangrijk, maar het is de pot en de lucht. De golf is niet verschillend van de oceaan.

3. Laten we nog dieper gaan. De laatste oefening. Ze gebruiken het voorbeeld van het parelmoer en het zilver, maar daar kan men in de USA niet mee uit de voeten. Ik zal daarom het voorbeeld van het touw en de slang gebruiken (.....)

Of de rare spiegel, okee. U bent de spiegel, waarin een stad is gereflecteerd, het universum, alleen in de spiegel, er is geen universum 'daarbuiten'. En u realiseert zich [beseft] dat u slechts de spiegel bent. In u [als spiegel] verschijnt eenvoudig de stad van deze wereld. De golf is op z'n minst nog 'werkelijk'. Iets dat in de oceaan gebeurt. Dit is niet eens werkelijk. Alleen de spiegel bestaat. In de spiegel ziet u gebouwen, en straten en mensen en snelwegen, maar niet daarvan is daar echt, het is slechts een spiegeling. Op dezelfde manier bent u de spiegel van bewustzijn.

[Sanskrit] Shankara zegt in de Dakshinamurthy Stotra [Loflied op Shiva], 'Het universum is als een stad die wordt gezien in de spiegel van bewustzijn'. Dus het hele universum is een verschijningsvorm, niet eens een golf, het is een verschijning in jezelf, en wat moet je doen? [Sanskrit] U hoeft het niet weg te doen, de spiegel heeft er geen last van, stel dat er een explosie is, vuur, in de spiegel, de spiegel wordt er geen graad warmer van, zelfs de grootste gespiegelde rampen hebben geen invloed op de spiegel. Die blijft helemaal en volledig onaangedaan. [Sanskrit] U hoeft het niet te accepteren, reflecties laten de spiegel ongemoeid. Op dezelfde manier hoeft u de wereld niet af te wijzen, noch te aanvaarden, noch op te lossen in uzelf, het verschijnt er eenvoudig weg in....

Dit waren de drie oefeningen.

(Einde YouTube video bij 56.22min.)

[Noot: Beetje abrupt einde... Geen beloofde verassing? Wie ore heeft, die hore...]

